

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10843783>

MAKTABGACHA TA'LIM KLASTERI RAQOBATBARDOSH KADRLAR TAYYORLASH MEXANIZMI SIFATIDA

Xayriddinova Parvinabonu Baxtiyor qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
Maktabgacha ta'lim fakulteti talabasi

ANNOTATSIYA

Maktabgacha ta'limni klaster yondashuvini tatbiq etish uchun, ta'lim kontekstida klaster sharoitini yaratish muhim vazifa hisoblanadi. Klaster sharoiti esa, barcha ta'lim turlarining umumiy maqsadlari va xususiy manfaatlarini inobatga oladigan hamkorlikdagi o'quv reja va o'quv dasturlari orqali amalga oshirish to'g'risida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: *Klaster, uzluksiz ta'lim, infrastruktura, texnologiya, ta'lim, strategiya, subyekt.*

АБСТРАКТНЫЙ

Для реализации кластерного подхода в дошкольном образовании важной задачей является создание кластерной среды в сфере образования. Отмечается, что условия кластера будут реализовываться через совместную учебную программу и образовательные программы, учитывающие общие цели и частные интересы всех видов образования.

Ключевые слова: *Кластер, непрерывное образование, инфраструктура, технологии, образование, стратегия, предмет.*

ABSTRACT

In order to implement the cluster approach to pre-school education, it is an important task to create a cluster environment in the context of education. It is said that the cluster conditions will be implemented through a cooperative curriculum and educational programs that take into account the common goals and private interests of all types of education.

Keywords: *Cluster, continuous education, infrastructure, technology, education, strategy, subject.*

Maktabgacha ta'lim klasteri tarmoq tizimni innovatsion rivojlanishiga olib keladi. Ma'lumki, har qanday tarmoqning innovatsion rivojlanishi tegishli ilmiy asossiz rivojlanmaydi.

Ta'kilash joizki, uzluksiz kasbiy ta'lim tizimining tarkibiy qismi sifatida maktabgacha ta'lim klasteri turli darajadagi ta'lim muassasalari orasidagi aloqani mustahkamlash, talabalarning amaliy tayorgarlik sifatini yaxshilash, o'quv jarayonini samaradorligini oshirish va maktabgacha ta'lim tizimida izchillik va integratsion jarayonlar tamoyilini amalga oshirish imkonini beradi.

Maktabgacha ta'lim klasteri – bu asosan bo'g'in ichidagi gorizontaal aloqalarga asoslangan ilm fan-texnologiya-biznes innovatsion zanjiridagi ta'lim, o'zaro ta'lim va mustaqil ta'lim vositalari tizimidir. Shu bilan birga ta'lim klasteri – bu —oddiy insonni tayyorlash bo'yicha vertikal munosabatlar bilan bog'langan va ko'rsatilgan mahsulotni ishlab chiqarish bo'yicha texnologiyalar bilan almashish bo'yicha gorizontaal munosabatlari bilan bog'langan ijtimoiy institutlar yig'indisidir. Shunday qilib, maktabgacha ta'lim klasteri – bu tarmoqqa tegishlilik belgisi va tarmoq korxonlari bilan hamkorlik munosabatlari bilan birlashgan ta'lim muassasalarining o'zaro bog'liq majmuasidir.

Inson faoliyatining o'ziga xos turi sifatidagi maktabgacha ta'limning uzluksizligi, ushbu uzluksizlikni avvalgi umumlashgan tajriba va uni aniq faoliyat maxsulini olish

uchun qo'llashni bilish bilan bog'liq bo'lgan nazariy va amaliy tomonlari uzluksiz maktabgacha ta'lim tizmining integrativ ta'lim tuzilmasi bo'lgan ta'lim klasterida amalga oshadi.

Maktabgacha ta'lim klasterining samarali rivojlanishi uning muvaffaqiyatiga ta'sir ko'rsatuvchi quyidagi shart-sharoitlar va omillarga bog'liq:

talabga javob beradigan texnologik va ilmiy infrastrukturaning mavjudligi;

qatnashchilarning o'zaro hamkorlikka ruhiy jihatdan tayyorligi;

klaster subyektlari o'rtasida axborot almashishni ta'minlovchi kuchli axborot texnologiyalari.

Bularga qo'shimcha ravishda quyidagilarni ham keltirib o'tish lozim:

ta'lim klasterini rivojlantirishning turli darajalardagi mustahkam strategiyasining mavjud bo'lishi;

tajribadan o'tkazishga yo'naltirilgan dastur va loyihalarni boshqarish hamda amalga oshirishning samarali mexanizmlarini qo'llash imkoniyati;

ta'limni klasterlashtirish bilan bog'liq ilmiy-amaliy ishlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish;

ularda samaradorlikka erishish uchun mavjud texnologik va ilmiy infrastrukturani jarayonga moslashtirish;

ta'lim klasteri subyektlarida targ'ibot-tashviqot ishlarini amalga oshirish vositasida ularning mazkur innovatsion jarayonni to'la anglab yetishlariga erishish, hamkorlik ko'p tomonlama manfaat keltirishini anglashlariga imkon yaratish;

klasterni rivojlantirishning puxta o'ylangan strategiyasini, loyiha-ni muvaffaqiyatli boshqarishning usul va yo'llarini ishlab chiqish;

qatnashchilar o'rtasida tezkor axborot almashish imkoniyatini yaratish va hokazo.

Demak, maktabgacha ta'limni klasterlashtirish bilan bog'liq ilmiy-amaliy ishlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish, ularda samaradorlikka erishish uchun mavjud texnologik va ilmiy infrastrukturani jarayonga moslashtirish, subyektlarda targ'ibot-tashviqot ishlarini amalga oshirish vositasida ularning mazkur innovatsion jarayonni

to'la anglab yetishlariga erishish, hamkorlik ko'p tomonlama manfaat keltirishini anglashlariga imkon yaratish, klasteri rivojlantirishning puxta o'ylangan strategiyasini, loyihani muvaffaqiyatli boshqarishning usul va yo'llarini ishlab chiqish, qatnashchilar o'rtasida tezkor axborot almashish imkoniyatini yaratish klasterining muvaffaqiyat garovi, degan xulosaga kelish mumkin. Lekin bu juda keng ko'lamdagi tashkiliy jarayon bo'lib, ko'p vaqt va aniq maqsadga yo'naltirilgan faoliyatni talab qiladi.

Ta'limni klasterlashtirish bilan shug'ullangan N.N.Davidova, B.M.Igoshev [4; 75-b.], G.E.Zaxidovalarning ta'kidlashlaricha, klasteri rivojlantirishning aniq samaralari 5-7 yilda ko'zga tashlana boshlaydi.

Ta'limga nisbatan klaster yondashuvi boshqaruv organlariga tizim ichida samarali o'zaro ta'sir o'tkazish uchun muayyan vositalar bilan ta'minlash, muammolarni yaxshiroq tushunish, turli darajalardagi rivojlanishning ilmiy asoslarini rejalashtirish imkonini beradi. Bularning barchasi ta'lim klasterining katta ilmiy-amaliy ahamiyatga ega jarayon ekanligi haqidagi fikrlarni tasdiqlaydi. Ta'lim klasteri tizimning raqobatbardoshligini ta'minlovchi muhit va shart-sharoitni yaratgan holda, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va texnologik ahamiyati orta boradi.

Maktabgacha ta'limni klaster yondashuvi asosida ta'lim jarayoni ishtirokchilarining kompetensiyalarini takomillashtirish bir mintaqaviy hududda joylashgan oliy va umumta'lim muassasalari hamkorligidagi klaster tuzilmasi asosida samarali tus oladi. Uning faoliyati subyektlarning o'zaro hamkorlikdagi loyihalashtirilgan, huquqiy asoslar bilan ta'minlangan variativ o'quv rejalar, dastur va loyihalarni ishlab chiqish hamda tatbiq qilish bilan amalga oshiriladi. Uzluksiz ta'lim turlari o'zaro hamkorlik asosidagi klaster tuzilmasini tashkil qilishda iste'molchilar talablariga javob beradigan ijtimoiy buyurtma yetkazib beruvchilarning alohida va integratsion faoliyat mexanizmlari va bundan kutiladigan natijalarni belgilab olish muhim sanaladi.

Maktabgacha ta'limni klaster yondashuvini tatbiq etish uchun, ta'lim kontekstida klaster sharoitini yaratish muhim vazifa hisoblanadi. Klaster sharoiti esa, barcha ta'lim turlarining umumiy maqsadlari va xususiy manfaatlarini inobatga oladigan hamkorlikdagi o'quv reja va o'quv dasturlari orqali amalga oshiriladi. Ta'lim klasterida iste'molchining asosiy talabi ta'lim oluvchilarning o'quv dasturlardagi nazariy bilimlar bilan birga amaliy faoliyatga ham tayyorligi, ta'limning keyingi turi yoki ishlab chiqarishda ishni darhol boshlash va ta'lim muassasasida olingan bilimlarni muayyan vazifalarda qo'llay olish qobiliyatida namoyon bo'ladi. Mazkur yo'nalish bo'yicha tadqiqot olib borgan S.M.Cherdansev bunday ko'nikmalar amaliyot davomida shakllantirilishi lozim, bu esa, bir tomondan, professional bilimlarni boyitishga imkon beruvchi ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lsa, boshqa tomondan, kelajakda bo'lajak mutaxassisning ish faoliyatidagi talablarga javob berishini baholash uchun —sinov muddati ham bo'lishi mumkin, degan xulosa beradi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR

1. Prezident Sh.Mirziyoyev olimlar va yoshlar bilan fikr almashdi. 31.01.2020. <https://uza.uz/uz/posts>
2. N.Sh.Abdullayeva Maktabgacha ta'limga klasterli yondashuv tatbiq etish orqali ta'lim sifati samaradorligini oshirish. Xalq ta'limi ilmiy-metodik jurnali Toshkent, 2021. № 6 –B.126-130
3. N.Sh.Abdullayeva Management of Preschool Education System in Cluster Approach http://www.revistageintec.net/index.php/revista/article/view/2040_B1671-1680
4. Qilichova M. (2021) Maktabgacha ta'limda elementar matematik tushunchalarni rivojlantirish muammolari. Maktabgacha ta'lim jurnali .4(Preschool education journal)
5. Qodirova F.R., Qodirova R.M. Bolalar nutqini rivojlantirish nazariyasi va metodikasi. – T., Istiqol, 2006